(rūsio?) grindinėlis, tvarkingai sukrautas ant išlyginto paviršiaus. Sklypo kieme (šurfas 8) vieno sluoksnio akmenų klojinys buvo sukrautas netvarkingai, ant nelyginto paviršiaus, iš įvairaus dydžio akmenų, neretai aštriomis briaunomis į viršų. Abu grindinėlius dengė medienos likučiai. Organikos pėdsakų pastebėta ir šurfuose 4 ir 6. Šios medinės ir akmenų konstrukcijos buvo skirtos drėgmės prevencijai.

Tirtame objekte kultūrinis sluoksnis susiformavo XVII (XVI a. pabaigoje ?) – XX a.

Inventorinta daugiau kaip 250 puodų šukių. 27 % jų sudarė vadinamoji kaimiška keramika ir 73 % miesto keramika. Daugumą kaimo keramikos sudarė puodai, skirti maisto saugojimui ir virimui, keptuvės (?) fragmentas bei vienas ar keli dubenėliai. Puodai dažniausiai buvo daugiau ar mažiau akcentuotais peteliais, siaurėjančiais kakleliais ir atlenktais išorėn profiliuotais (rečiau tiesiais) pakraštėliais. Ornamentuoti tik 6 indai. Ant dviejų iš jų aptiktas bangelės ornamentas, o vieno puodo šoninė sienelė puošta kelių centimetrų atstumu įbrėžtomis lygiagrečiomis linijomis, tarpai tarp kurių brūkšniuoti pasvirusiomis linijomis, sudarančiomis eglutės motyvą.

Tarp miesto keramikos dauguma indų buvo glazūruoti (70 %), dažniausiai indų viduje (65 %), rečiau abiejose pusėse (23 %) ar indų išorėje (12 %). Glazūra atliko ir puošybinę funkciją. Papildomą dekoravimo elementą dažniausiai sudarė lygiagrečios rievelės ant kaklelio ar briaunos profiliavimas. Viena šukė buvo puošta bangelių ornamentu, ant kurio labai taupiai, lyg netyčia, buvo užtepta glazūros. Tarp miesto keramikos indų aptikti 4 arbatinukų fragmentai, 15 indų ąselių, keli dubenys, kelios keptuvės, per 30 lėkščių fragmentų (trečdalis jų buvo pseudofajansinės).

Antrą pagal gausumą radinių grupę sudarė koklių šukės, kurių rasta per 120. Beveik visos jos buvo nuo plokštinių koklių, vos 4 fragmentai gali būti priskirti dubeniniams kokliams. Pusę visų šukių buvo koklių kaklų ir briaunų bei įvairių plokščių bei kaklo tvirtinimo fragmentai. Kitą pusę sudarė koklių plokščių dalys (59 % glazūruota, daugiausia žalia glazūra). 10 fragmentų priskirti keliems augaliniais motyvais puoštiems karniziniams kokliams, kurių rasta tik šurfuose 2 ir 6. Surinkta 23 frontalių koklių šukės, puoštos geometriniu ir augaliniu motyvu. Keli kokliai buvo herbiniai (su Oginskių giminės herbais).

Iš individualių dirbinių paminėtina molinė arkliuko pavidalo švilpynė. Kiek daugiau rasta stiklinių dirbinių (butelių įgaubtu dugnu fragmentų, taurelių priedugniai ir kt.).

Didžioji surinktos medžiagos dalis datuojama XVII–XVIII a.

The plot at Utenio Sq. 22

In 2007 a field evaluation was conducted at Utenio Sq. 22 in Utena old town. 8 test pits (a total area of 14.75 m^2) were excavated inside the building, which is being reconstructed, and in its vicinity. The 0.5–1 m thick cultural layer was created in the 17th–20th centuries. The bulk of the collected finds date to the 17th–18th centuries.

Ilona Vaškevičiūtė, Bronius Dakanis

Tyrinėjimai Rinkos aikštėje

Renovuojamų šilumos tinklų suprojektuotų kasti tranšėjų paklojimui naujose vietose ištirta 10 šurfų, kurių bendras plotas 25,35 m^2, bei kastos dvi pralaidos per šurfą VII (6 m^2 dy-

džio) ir įvažiavime prie namo Rinkos aikštėje 9 (5 m^2 dydžio). Taigi iš viso iškastas 36,35 m^2 plotas bei žvalgyta visa aikštės teritorija, kur didžioji renovuojamų šilumos tinklų dalis bus klojama kasant trasas senųjų tinklų tranšėjų vietose.

Šurfai buvo suplanuoti visose galimose tirti vietose, ten, kur pagal projektinę dokumentaciją ir įvairių komunikacijų tarnybų atstovų parodymus nėra grunto perkasimų komunikacinių tinklų paklojimui.

Archeologinių požiūriu kiek vertingesnės medžiagos buvo šurfuose I, II, IV, VII, VIII, X, bei pralaidoje, kastoje per šurfą VII. Likusiuose šurfuose ir pralaidoje per įvažiavimą į Rinkos aikštę 9 archeologiškai vertingų sluoksnių ir radinių neaptikta. Vieni jų visai tušti (šurfai III, VI, IX), kituose aptikta XX a. pirmos pusės buitinių atliekų ir žiestų puodų šukių.

Šurfuose, kuriuose aptikta archeologiškai vertingų radinių, sluoksniai taip pat sumaišyti, nes žemė čia permaišyta, dugne randami XX a. vidurio daiktai – plastmasės atliekos – dangteliai, maišeliai ir t. t.

Šurfuose I, II, X atsidengė apardyti akmenų grindiniai. Jie rasti nevienodame gylyje. ***Šurfe I*** grindinio fragmentas atkastas 55 cm gylyje. Grindinys sudėtas iš vidutinio dydžio 18x15x10, 15x13x8; 12x12x10 cm ir panašių lauko akmenų Akmenys dėti taip, kad atrodo, jog į viršų jie guli tarsi smailėjančiais šonais. Tame pačiame šurfe 1,1 m gylyje surasta odos atraižų. Gal kur netoliese būta odininko dirbtuvės. Jau 1,1 m gylyje atsidengė šlynas.

Šurfe II grindinio fragmentas atidengtas 90–95 cm gylyje (1 pav.). Grindinys klotas iš vidutinio dydžio lauko akmenų (15x12x10; 13x9x8;10x10x9 cm ir panašaus dydžio), akmenys dėti tarsi smailėjančia puse į viršų, taip, kaip buvo rasta ir šurfe I. Šalia grindinio rasta

1 pav. Šurfas II. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 1. Test pit II.

ir sutrūkinėjusi betono plokštė. Ji buvo 2,3 m pločio, 11 cm storio. Plokštės paskirtis neaiški, nenustatyta, ar ji vienalaikė su grindiniu.

Šurfe X grindinys rastas 1,4 m gylyje. Jis taip pat dėtas iš nedidelių lauko akmenų, kurie vidutinio dydžio ir kaip ir šurfe I į viršų dėti lyg ir kiek siaurėjančiu smailėjančiu šonu. Grindinys išlikęs tik fragmentiškai, nes jį apardė anksčiau čia kasta trasa.

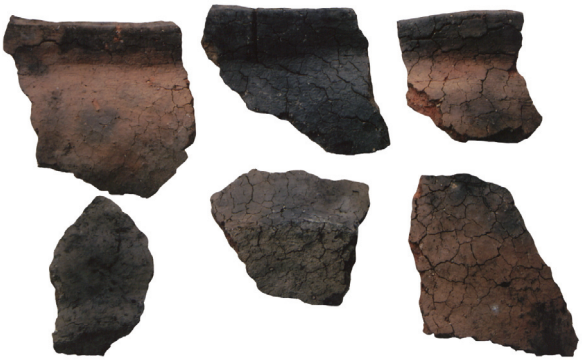
Atrodo, jog šurfuose I, II, X aptiktas vienas ir tas pats XX a. pradžios grindinys, užpiltas nevienodo storio smėlio ar griuvenų sluoksniu.

Gausiausiai radinių – keramikos šukių – būta šurfe VII ir pralaidoje per jį. Kasant pralaidą prie pat Rinkos aikštės rastas čia stovėjusio pastato pamato fragmentas. Išliko 5 akmenys, krauti 1–2 eilėmis. Šalia akmenų, beveik jau pralaidos dugne surastas 50 cm skersmens asfalto gabalas, kuris aiškiai vėlesnis nei buvęs pamatas.

60–65 cm gylyje atsidengė 25 cm storio degėsių sluoksnelis ir nuo karščio suskilinėjusio puodo šukių lizdas (2 pav.). Atrodo, jog

buvęs pastatas galėjo sudegti. Šurfe ir pralaidoje per jį surinkta nemaža keramikos (per 100 šukių, stiklo duženų, koklių fragmentų). Šukės degtos ir oksidacinėje, ir redukcinėje aplinkoje, dalis glazūruota vidine ar išorine puse. Keramika, datuojama XVII a. pabaiga – XX a. pradžia, rasta permaišytuose sluoksniuose.

Žvalgomieji tyrimai parodė, jog Rinkos aikštėje kultūrinis sluoksnis neišliko, likę tik XX a. pradžios aikštės lauko akmenų grindinio fragmentai, vėlesnių aikštės tvarkymų metu atsidūrę nuo pusės iki pusantro metro gylyje. Dalis grindinio kiek vėliau buvo užpilta plonu betono sluoksniu (galbūt išbetonuotos prekybinės aikštelės). Be abejo, čia buvęs per XVII–XIX a. susidaręs kultūrinis sluoksnis aikštę tvarkant – lyginant ir grindžiant, greičiausia buvo nukastas ir suverstas V (paš-laitės) pusėje (šių tyrimų metu čia aptiktas sumaišytas kultūrinis sluoksnis su XVII–XX a. radiniais). Ežero g. rastas tik XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis.

2 pav. Nuo karščio suskilęs puodas (pralaida per šurfą VII). I. Vaškevičiūtės nuotr.

Fig. 2. A pot cracked from heat (from the exploratory trench through test pit VII).

Kasant trasas važiuojamoje aikštės dalyje, jau anksčiau kastų trasų vietose kultūrinio sluoksnio neaptikta. Kasta buvo iki 1,8 m gylio, žemė supiltinė, dažniausiai šviesus smėlis. Tik pačiame aikštės centre, 4 m atstumu į P nuo šiluminių trasų susikirtimo surastos 4 šukės. Puodai buvę žiesti, degti redukcinėje aplinkoje, su aiškiomis grūsto granito priemaišomis. Viena šukė – puodo dugnelis, dengtas žalia glazūra.

The field evaluation in Rinkos square

10 test pits and 2 exploratory trenches (a total area of 36.35 m^2) were excavated in Rinkos square, Utena. The entire territory of the square, where a large part of the new heating network will be laid by digging trenches along the routes of the old lines, was surveyed.

Test pits I, II, IV, VII, VIII, and X and the exploratory trench excavated through test pit VII yielded somewhat more valuable archaeological material. Disturbed stone paving made of medium-sized field stones, which are somewhat conical, was uncovered in test pits I, II, and X. The paving dates to the early 20th century. The pottery collected in the mixed layers dates to the late 17th – early 20th century.

The cultural layer, which was created in Rinkos square during the 17th–19th century, was probably dug up when the square was put in order and moved to the W side of the square. (A mixed cultural layer with 17th–20th-century finds was discovered there during this investigation.) Only a 20th-century cultural layer was found on Ežero street.